

ПРЕПОДОБНИ
ЮСТИН ПОПОВИЧ

ЧОВЕК И БОГОЧОВЕК

БИБЛИОТЕКА
• СЪВРЕМЕННИ СВИДЕТЕЛИ •

ЗОГРАФСКИ МАНАСТИР

БИБЛИОТЕКА
• СЪВРЕМЕННИ СВИДЕТЕЛИ •

ЗОГРАФСКИ МАНАСТИР

В Зографската издателска поредица
• Библиотека Съвременни свидетели •
се публикуват текстове на наши
съвременници, които със слово и живот
свидетелстват за неизменното и вечно
ново предание на Христовата Църква

Книгата се издава с благословието на Челийската света обител
и на Задужбина "Свети Юстин Челийски"

© Зографска света обител

© Фондация „Наследство на Зографската света обител“

Превод от сръбски: иером. Атанасий Зографски

Илюстрации: монах Методий Зографски

Икона на корицата: Лора Малева

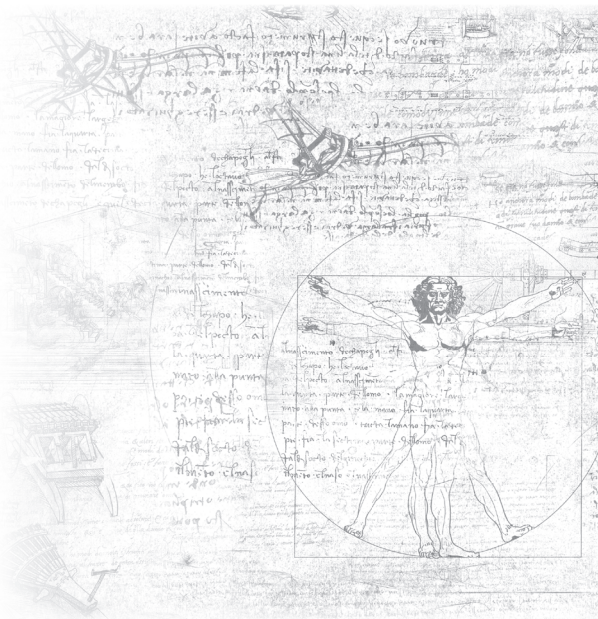
Графично оформление: Милена Вълнарова

ISBN: 978-954-770-463-3

<http://zografnasledstvo.com>

e-mail: zograf.nasledstvo@gmail.com

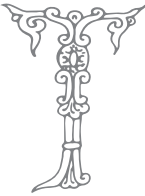
ПРЕПОДОБНИ ЮСТИН ПОПОВИЧ ЧОВЕК И БОГОЧОВЕК

Зографски манастир
• Света Гора •
2021

ВЪТРЕШНАТА МИСИЯ НА НАШАТА ЦЪРКВА

ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ПРАВОСЛАВИЕТО

рудно и претрудно е за безкрайния вечен живот да се вмъкне в тясната човешка душа и в още по-тясното човешко тяло.¹⁶ Обитателите на тази земя, зазидани в границите ѝ, се отнасят подозрително към всичко отвъдно. Зазидани от стените на времето и пространството, те не понасят поради закостенялост и инерция нещо извънвременно и извънпространствено, нещо отвъдно и вечно да се промъкне между тях. Те считат това за вражеско нашествие и му отговарят с война. Прояден от молеца на времето, човекът не обича вмешателството на вечността в този живот и трудно свиква с нея. Често той счита това за насилие и непростима дързост. Понякога сурово се бунтува срещу вечността, защото сам изглежда твърде малък и нищожен пред нея. Много пъти той въстава срещу нея с дива омраза, защото я разбира по твърде човешки, земен начин. Враснат с тялото си в материята, прикован от тежестта на времето и пространството, откъснат духом от вечността, земният жител не обича тягостните екскурзии към отвъдното и вечното. Пропастта, зееща между времето и вечността, за него е непреодолима, защото му липсва сила и способност да я преодолее. Обсаден от всички страни от смъртта, човекът се отнася с насмешка към онези, които казват: „Човекът е безсмъртен и вечен”. Какво му е безсмъртното – смъртното тяло ли? Какво му е вечното – немощният дух ли?

За да бъде безсмъртен, човек трябва в сърцевината на своето себеусещане да чувства себе си безсмъртен. За да бъде вечен, трябва в сърцевината на своето самосъзнание да съзнава себе си вечен.

¹⁶ Публикувано през 1923 г. в Сремски Карловци. – Б. пр.

Без това и безсмъртието, и вечността стават външно наложени условия. Дори и човек да е притежавал някога това чувство за безсмъртие и това съзнание за вечност, то е било толкова отдавна, че вече е атрофирало под тежестта на смъртта. И без съмнение е атрофирало – за това говори цялата тайнствена структура на човешкото битие. Целият въпрос е в това как да бъде съживено това атрофирало чувство, как да възкръсне това атрофирало съзнание? Хората не могат да направят това със собствени сили, нито пък „трансцедентните богове“ на философията могат да им помогнат. Това може да стори само Бог, Който е възплътил Своето безсмъртно и вечно същество в човешкото себеусещане и самосъзнание. Това е направил Христос, когато се е възплътил в човешката природа и е станал Богочовек. Така в Христа, само в Христа човек действително може да почувства себе си безсмъртен и да осъзнае себе си като вечен Богочовекът със Своята Личност е поставил мост над бездната между времето и вечността и е възстановил връзката между тях. Затова само тогава човек действително чувства себе си безсмъртен и действително съзнава себе си вечен, когато органично се е съединил с Личността на Богочовека Христа, с Неговото Тяло, с Църквата. Затова за човека и човечеството Христовата Личност е станала единственият възможен преход от времето към вечността. Затова в Църквата, в Православната църква, Личността на Богочовека Христа е станала и е останала единствен път и пътеводител от времето към вечността, от себеусещането за смъртност към себеусещане за безсмъртност, от самосъзнанието за Бременност и преходност към самосъзнание за вечност и непреходност.

Именно тази вечно жива Личност на Богочовека Христа е всъщност Църквата. Църквата винаги е личност, и то Богочовешка Личност, богочовешки дух и тяло. Определението за Църква, животът на Църквата, целта, духът, програмата, методите на Църквата са заложили в чудесната Личност на Богочовека Христа. Затова мисията на Църквата е да съедини органично и личностно всички свои верни с Христовата Личност, да направи тяхното себеусещане –

христуосещане, тяхното самосъзнание – христосъзнание, техният живот да бъде Христов живот, душата им – Христова душа, личността им – Христова личност и вече не те да живеят, а Христос да живее в тях (вж. Гал. 2:20). Мисията на Църквата е да осигурява на своите членове безсмъртност и вечност, правейки ги *участници в божественото естество* (2 Петр. 1:4). Освен това мисията на Църквата е да изгражда у всеки свой член убеждението, че безсмъртността и вечността са естествено състояние на човешката личност, а не временността и смъртността; че човекът е пътник, който през смъртността и временността пътува към безсмъртност и вечност.

Църквата е Богочовешката вечност, въплътена в границите на времето и пространството. Тя е в този свят, но *не е от този свят* (Иоан 18:36). Тя е в този свят, за да го въздигне до горния свят, откъдето и сама произхожда. Тя е вселенска, съборна, богочовешка, вечна, затова е хула, непростима хула срещу Христа и срещу Светия Дух да правим Църквата национална институция, да я принизяваме и стесняваме до дребните, преходни, временни национални цели и методи. Нейната цел е наднационална, вселенска, всечовешка – да съедини всички хора в Христа, всички без оглед на националност, раса или класа. В нея *няма иудеин, ни елин; няма роб, ни свободник; няма мъжки пол, ни женски*, но всички са едно в Христа Исуса (Гал. 3:28), защото *всичко и във всичко е Христос* (Кол. 3:11).

Методите на това всечовешко-богочовешко съединение на всички хора в Христа са дадени от Църквата в светите Тайнства и богочовешките подвизи и добродетели. По своята същност светото тайнство Евхаристия (Причастие) синтезира, определя и представлява Христовият метод и средство за съединение на всички хора. Чрез него човек органично се съединява с Христа и с всички верни. А чрез личния подвиг в богочовешките добродетели – вяра, молитва, пост, любов, кротост, милост, човек утвърждава себе си в това единство, опазва в себе си тази светиня, сам лично преживява Христа като единство на собствената си личност и като същност на своето единство с останалите членове на свящото Христово Тяло – Църквата.

ГОСПОД ПОДВИГОПОЛОЖНИК

Църквата е Личността на Богочовека Христа, богочовешки организъм, а не човешка организация. Църквата е неделима, както и Личността на Богочовека, както и Тялото Христово. Затова е из основи погрешно неделимият богочовешки организъм на Църквата да се дели на малки национални организации. В своя исторически път много поместни Църкви са били стеснявани до национализъм, до национални цели и методи. Между тях е и нашата Църква. Църквата е приспособявала нормите си в съответствие с народа. Нормално е обратното – народът да приспособява нормите си в съответствие с Църквата. И в нашата Църква често се е извършвала тази грешка. Но ние знаем, че това са „плевелите“ на нашия църковен живот. Господ не изскубва плевелите, но ги оставя да растат заедно с пшеницата до жетва (вж. Мат. 13:29-30). Също така знаем (Господ ни е научил на това), че тези плевели са посети от изконния наш и Христов неприятел – дявола (вж. Мат. 13:25-28). Но това наше знание е напразно, ако не премине в молитва към Господа Иисуса да ни запази в бъдеще да не бъдем сеячи и култиватори на плевели.

Време е, настъпил е дванайсетият час нашите църковни представители да престанат да бъдат изключително слуги на национализма и политиката, без разлика коя и чия, и да станат първосвещеници и свещеници на **Едната, Света, Съборна и Апостолска Църква**. Дадената от Христа и осъществена от светите Отци мисия на Църквата е да насажда и култивира в народната душа усещането и съзнанието, че всеки член на Православната Църква е личност съборна и вселенска, личност вечна и богочовешка; че всеки неин член принадлежи на Христа и затова е брат на всички хора и слуга на всички хора и твари. Това е дадената от Христа цел на Църквата. А всяка друга цел не е от Христа, но от антихриста. За да бъде нашата Поместна църква Христова, съборна и вселенска, трябва непрестанно да осъществява тази цел в нашия народ. Но с какви средства може тя да осъществява тази богочовешка цел? С никакви други, освен с богочовешки, защото

богочовешката цел може да се осъществява **изключително** само с богочовешки средства, никога с човешки или някакви други. В това Църквата съществено се различава от всичко друго човешко и земно.

Богочовешките средства не са нищо друго освен богочовешките подвизи и добродетели. Те могат успешно да се прилагат само от богочовешки, христовосни подвижници. Богочовешките добродетели се намират в органична връзка помежду си. Едната произраства от другата, едната допълва другата. Първа между подvizите и добродетелите е вярата. През нея трябва да преминава непрестанно народната душа, т. е. да предаде себе си на Христа без резерви и компромиси, да задълбочи тази вяра до богочовешки дълбини, да я разшири до богочовешки широти, да я въздигне до богочовешки висоти. В народа трябва да се създаде усещането, че Христовата вяра е подвиг и добродетел – наднационална, вселенска, троична; че да се вярва в Христа, означава да се служи на Христа и само на Христа при всяка ситуация от народния живот.

Вторият богочовешки подвиг и добродетел е молитвата и постът. Тази добродетел трябва да стане начин на живот на нашия православен народ, трябва да стане душа на народната душа. Защото молитвата и постът са всемогъщи средства, дадени от Христа за очистване от всяка нечистота не само на личността, но и на общността, народа и човечеството; за очистване на народната ни душа от нашите нечистотии и грехове (вж. Мат. 17:19-21; Лука 9:17-29). Народната душа трябва да се пропие с православна молитвеност. Молитвата и постът трябва да се извършват не само за одного, не само за народа, но и за всичко и всички – за приятели и неприатели, за ония, които ни правят добро, и за ония, които ни гонят и убиват, защото по това християнинът се отличава от езичника (вж. Мат. 5:44-45).

Третата богочовешка добродетел е любовта. Тази любов няма граници, не пита кой е достоен и кой недостоеен. Тя обича всич-

ки и всекиго; обича приятелите и неприятелите, обича грешниците и злосторниците, но не обича техните грехове и злодеяния. Тя благославя ония, които я проклинат, и като слънце грее над лоши и добри (вж. Мат. 5:45-46). Тази богочовешка любов трябва да се насажда у народа, защото по тази своя съборност и вселенскост християнската любов се отличава от другите самозвани и относителни любови – фарисейската, хуманистическата, алтруистичната, националната, животинската. Христовата любов винаги е вселюбов. Тази любов се придобива с молитва, защото тя е Христов дар. И православното сърце усилено се моли: „Господи на вселюбовта, дай ми Твоята любов към всички и към всекиго!”

Четвъртата богочовешка добродетел е кротостта и смирението. Само кроткият по сърце може да укротява буйни и диви сърца; само смиреният по сърце смирява надменни и горди души. Задължение на всеки истински християнин е да показва кротост към всички хора (вж. Тит. 3:2). Но човек става истински кротък и смирен, когато направи сърце на своето сърце кроткия и смирен Господ Иисус, Който единствен е истински кротък и смирен по сърце (вж. Мат. 11:29). Необходимо е народната душа да бъде укротявана с Христовата кротост. Всеки човек трябва да се научи да се моли: „Кротки Господи, укроти дивата ми душа!”. Господ е смирил Себе Си с най-голямото възможно смирение – възплътил се е, станал е човек. Ако си Христов, смири себе си до червей, възплъти себе си в мъката на всеки скърбящ, в тъгата на всеки тъгуващ, в страданието на всеки страдащ, в болката на всяко животно и птица. Смири себе си най-ниско от всички – бъди всичко за всички, но чрез Христа и в Христа. Когато си сам, моли се: „Господи, смири ме с Твоето смирение!”

Петият богочовешки подвиг и добродетел е търпението със смирение. Т. е. да търпиш злото, да не отвръщаш на злото със зло, да прощаваш всемилостиво хулите, клеветите, раните. Това е Христово: в света винаги да чувстваш себе си като разпънат, да бъдеш гонен от света, оплюван и поругаван. Светът не търпи

христоносците, както не е търпял и Христа. Страданието е тази атмосфера, в която християнинът принася най-много плодове – на това трябва да учим народа. За православните страданието е чистилище. Християнството се състои не само в радостното понасяне на страданията, но и във всемилостивото прощаване на онези, които ни причиняват страдание, във всемилостивата молитва за тях към Бога, подобно на Господа Иисуса и на ангелоликия архидякон Стефан. Затова и ти се моли: „Дълготърпеливи Господи, дай ми дълготърпение, великодушие и кротост!”

Мисията на нашата Църква е да направи богочовешките подвизи и добродетели начин на живот на народа, да втъче в народната душа христоликите добродетели. В това се състои спасението на душата от света и от всички душепагубни, човекоубийствени, безбожни движения и организации в този свят. Срещу културния атеизъм и учтивото людоедство на съвременната цивилизация трябва да се противопоставят христоносни личности, които с овча кротост ще побеждават разбеснелите се вълчи страсти и с гълъбово незлобие ще спасяват народната душа от културното и политическото злосмрадие. Подвижничеството в име Христово трябва да се противопостави на културното подвижничество в името на човека, в името на изгнилия и обезобразен европейски човек, в името на атеизма, в името на цивилизацията, в името на антихриста. Затова най-висшето задължение на нашата Църква е да създава христоносни подвижници. Нейният девиз в наше време трябва да бъде: Назад към христоносните подвижници, към светите Отци! Да се подвизаваме с подвизите на светите Отци! Назад към подвизите на свети Антоний и свети Атанасий, на свети Василий и свети Григорий, на свети Сава, свети Прохор Пшински, свети Гавриил Лесновски, свети Василий Острошки и всички други! Защото само тези богочовешки подвизи и добродетели са създали от Антоний – свети Антоний, от Василий – свети Василий, от Сава – свети Сава и т. н. И днес само тези православни подвизи и добродетели могат да направят всяка душа свята, само те могат

и нашата народна душа да направят свята. Защото богочовешката цел е вечна и неизменна, и средствата за постигането ѝ са вечни и неизменни. Защото *Иисус Христос е същият вчера, и днес, и во веки* (Евр. 13:8). В това е разликата между Христовото и всичко човешко: Христовото е неизменно и вечно, а човешкото е променливо и временно. Православието като единствен носител и пазител на съвършеното и пресветло Лице на Богочовека Христа се осъществява изключително с богочовешки православни средства – с подвизи и добродетели, а не със средства, взети от римокатолицизма и протестантството, защото тези „християнства“ са продукт на гордия европейски човек, а не на смирения Богочовек.

Тази мисия на Църквата ни бива улеснявана от Самия Бог, защото в народа ни е налице здрав подвижнически и богомолен дух. Чрез този дух нашата народна душа изявява себе си, своите стремежи и надежди, стреми се към светите Отци, към православните подвижници. Подвижническият дух, особено молитвата и постът, е характерна отлика на Православието. Народът ни е Христов, православен народ, защото е синтезирал Евангелието (както и Христос прави това) в тези два подвига – молитвата и поста. В него живее убеждението, че всяка нечистота, всяка нечиста мисъл, всяко нечисто желание, всеки нечист дух може да бъде прогонен от човека само с молитва и пост (вж. Мат. 17:21). Богомолният стремеж и устроение показва, че народът ни знае със сърцето си Христа и Православието, знае със сърцето си кое прави православният човек да бъде православен. В това се състои истинският подвижнически и православен ренесанс, защото Православието не признава никакви други ренесанси. Стоящите начело на Църквата трябва с подвижническо въодушевление да подхванат този подвижнически стремеж, да го съберат в руслото на светоотеческото подвижничество, за да не се разлее в делтата на ересите и отстъпничеството.

Подвижниците са единствените мисионери на Православието. Подвижничеството е единствената мисионерска школа на

Православието. Православието е подвиг и живот, затова може да се проповядва и разпространява само с подвиг и живот. Да се развие личното и съборното подвижничество – това трябва да бъде вътрешната мисия на Църквата спрямо народа ни. Енориите трябва да станат подвижнически центрове. Но това може да бъде направено само от енорийски свещеници-подвижници. Трябва да се усилят молитвата и постът, да се развие църковният енорийски живот и богослужебното благолепие, защото това са главните средства на Православието, с които то въздейства възвращащо спрямо човека. Върху такава основа трябва да се създават православни братства при всяка енория, които ще имат за цел чрез христолюбие и братолюбие смирено да служат на Христа и на всички хора, да служат кротко, смирено, саможертвено до самозабрава. А богослужението трябва да бъде пропито с молитва – това е главното, това е нужното. Но предпоставка на цялото това нещо е нашите клирици и монаси сами да станат подвижници. А относно това: Господу помолимся.